

ЩОДО ГАРАНТІЙ ЗАХИСТУ ПРАВА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НА ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Масалова Т. А.,

*аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін,
господарського та трудового права
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди*

Масалова Т. А. Щодо гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення.

У статті розглянуто питання стосовно гарантій захисту права поліцейського в Україні на грошове забезпечення, зокрема сформульовано визначення поняття «гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення», визначено мету, завдання та функції досліджуваних гарантій, а також окреслено структуру основних гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення. Так, гарантії захисту права поліцейських на грошове забезпечення розглянуто як сукупність правових і організаційно-правових засобів, способів та умов, за допомогою яких поліцейський та державні органи забезпечують реальне відновлення порушеного права на винагороду.

Зроблено висновок, що на сьогоднішній день гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення є спеціальним виявом гарантій захисту права працівника на винагороду. Ця позиція дозволяє дійти таких висновків: (1) поширення на поліцейського трудо-правових та інших гарантій захисту трудових прав працівників сприяє розширенню комплексу людиноцентристських засад, що наявні в трудовому праві, на розглядувану сферу. Вказане не дозволяє державі піддавати поліцейських трудовій експлуатації, що принижує їх людську гідність, а також зобов'язує належним чином забезпечувати та захищати право цих службовців на гідну винагороду за їх роботу; (2) оскільки реальне існування гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні ще досить далеке від належного, не в достатній мірі досконаліми є й гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення. Між тим, слід мати на увазі, що важливість роботи поліцейських, а також забезпечення високого рівня соціальної безпеки цих службовців обумовило створення та функціонування правового механізму захисту права поліцейських на гідну винагороду, метою якого є створення та підтримання на належному рівні оптимальних інституційно-організаційних та інших умов, за яких поліцейський може підтвердити та захистити право на грошове забезпечення всіма доступними для нього засобами і способами, що не ставлять під загрозу стан національної безпеки держави.

Ключові слова: поліцейський, держава, гарантії, грошове забезпечення, гідна винагорода.

Masalova T. A. On guarantees of protection of the policeman's right to money security.

The article considers the issues of guarantees of protection of the policeman's right to financial security, in particular, the definition of "guarantees of protection of the policeman's right to financial security", defines the purpose, objectives and functions of the investigated guarantees, and outlines the structure of basic guarantees. Thus, guarantees for the protection of the right of police officers to financial security are considered as a set of legal and organizational-legal means, methods and conditions by which the police and state bodies ensure the real restoration of the violated right to remuneration.

It is concluded that today the guarantees of protection of the police officer's right to monetary security are a special manifestation of guarantees of protection of the employee's right to remuneration. This position allows us to draw the following conclusions: (1) the extension to the police of labor law and other guarantees of protection of labor rights of employees contributes to the expansion of the set of human-centered principles available in labor law in this area. This does not allow the state to subject police officers to labor exploitation, which degrades their human dignity, and obliges them to properly ensure and protect the right of these officers to a decent reward for their work; (2) as the real existence of guarantees of human and civil rights and freedoms in Ukraine is still far from adequate, the guarantees of protection of the police officer's right to financial security are not sufficiently perfect. Meanwhile,

it should be borne in mind that the importance of police work, as well as ensuring a high level of social security of these officers has led to the creation and operation of a legal mechanism to protect the right of police officers to a decent reward. conditions under which a police officer may confirm and protect the right to financial security by all means and methods available to him, which do not endanger the state of national security of the state.

Key words: policeman, state, guarantees, financial security, worthy reward.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, коли наша держава перебуває на етапі системних демократичних перетворень, у тому числі у зв'язку із забезпеченням територіальної цілісності, подоланням кризових явищ у соціально-економічній сфері, особливої актуальності набувають питання вироблення та законодавчого забезпечення основних трудових прав як основоположного соціально-економічного базису її розвитку. У відповідь на запити з боку суспільства, держава має створити належні умови та правові механізми для реалізації, гарантування та захисту основних соціально-економічних прав, передбачених Конституцією України. Будучи закріпленими на найвищому законодавчому рівні, норми Основного Закону щодо реалізації трудових прав, зважаючи на їх юридичну силу, загальнообов'язковий та фундаментальний характер, виступають юридичними гарантіями їх реалізації.

Оскільки кризові явища є одночасно і сильним імпульсом для проведення реальних реформ, у тому числі конституційної, надзвичайно важливим вбачається дотримання положень самої Конституції, зокрема щодо дотримання принципу недопущення звуження соціально-економічних прав і гарантій. Адже не може вважатися соціальною та правовою держава, яка допускає звуження існуючих прав і гарантій. Варто підкреслити, що за змістом ст. 22 Конституції України конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [1].

Стан опрацювання. На сьогодні гарантії захисту права поліцейських на грошове забезпечення ще не було досліджено юристами-трудовами з урахуванням останніх змін чинного законодавства. Разом із тим, слід зауважити, що гарантії захисту права на оплату праці та права на заробітну плату вже у тій чи іншій мірі досліджувалося багатьма вітчизняними вченими, серед яких: О. В. Андрійчук, С. Я. Вавженчук, В. Я. Гоц, Т. М. Заворотченко, М. І. Іншин, О. П. Коваль, В. Л. Костюк, Н. В. Кохан, І. Й. Магновський, М. О. Пижова, О. І. Процевський, О. А. Ситницька, Н. Є. Целовальніченко, О. М. Ярошенко та інші науковці.

Мета статті полягає у формуванні комплексного наукового розуміння гарантій захисту права поліцейського в Україні на грошове забезпечення. Для досягнення поставленої мети слід сформулювати визначення поняття «гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення», визначити мету, завдання та функції досліджуваних гарантій, а також окреслити структуру основних гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає О. І. Наливайко, «серцевиною процесу забезпечення прав людини є створення гарантій їх реалізації» [2, с. 22]. Гарантії відіграють особливу роль у процесі реалізації прав та свобод, оскільки, як вірно вказує В. В. Жернаков: «забезпечення соціально-економічних прав полягає не тільки у належному рівні правового регулювання, існуванні ефективної нормативно-правової бази, а й у створенні відповідних економічних та організаційних умов» [3, с. 51]. Така роль гарантій обумовлюється самим її змістом: «гарантія» у перекладі з французької означає поруку, умову, забезпечення чого-небудь. Відмітимо, що на такій сутності та значенні гарантій наголошувалося ще в середині минулого століття: «Поняття «гарантії» охоплює всю сукупність об'єктивних та суб'єктивних факторів, спрямованих на забезпечення й реалізацію прав і свобод громадянина, на усунення можливих причин і перешкод їх неповного або неналежного здійснення і захист від порушень. Ці фактори дуже різноманітні за своєю природою та характером і виступають як умови, засоби, способи, прийоми та методи забезпечення процесу реалізації прав і свобод учасників суспільних відносин» [4, с. 32].

Гарантії, передбачені законодавством України про працю цілісно спрямовуються на забезпечення реальної трансформації законних можливостей в об'єктивну реальність, будучи чинником невідворотності добровільної реалізації права. Саме тому, на думку вчених, «реалізація прав, свобод та обов'язків, по суті, є лише частиною більш загальної проблеми – застосування норм права й дотримання законності» [5, с. 63], що безпосереднім чином корегується відповідними гарантіями.

Слід зауважити, що трудове право України в нормативній площині характеризується переважанням обсягу низки різних гарантій саме щодо прав, свобод і законних інтересів у сфері праці та зайнятості працівника, з огляду на той факт, що:

- у трудових правовідносинах працівник відносно роботодавця перебуває у більш уразливому стані (є «найбільш соціально уразливою стороною трудових відносин» [6 с. 16]);

- «трудова діяльність працівника займає особливе місце у структурі соціальних пріоритетів як суспільства загалом, так і людини, зокрема. Це зумовлено тим, що вона не тільки формує багатство країни, виступає головною умовою зростання її економіки, а й служить важливою життєзабезпечуючою функцією індивіда» [7, с. 4]. Таким чином, у забезпеченні належного рівня соціальної безпеки працівника створенням для нього відповідних гарантій у сфері праці та зайнятості має безпосередній раціональний інтерес і держава, і суспільство;
- потреба в захисті прав, свобод і законних інтересів працівників у сфері праці та зайнятості по сьогодні є досить актуальним питанням, адже «працівник, здійснюючи свою трудову діяльність, і на сьогоднішній день, коли трудові права людини визнані надзвичайно цінними й непорушними, а правові відносини в суспільстві врегульовуються за принципом “людина – найвища соціальна цінність”, часто наштовхується на різноманітні перешкоди стосовно реалізації ним своїх трудових прав» [8, с. 269]. Відтак, як і раніше, навіть у соціальній державі права, свободи та законні інтереси працівників потребують гарантій здійснення, реалізації.

Аналогічна соціально-правова значимість гарантій має місце і в контексті службово-трудова правовідносин поліцейських. Оскільки гарантування є найважливішим чинником реального забезпечення прав і свобод особи, поряд із їх визнанням, дотриманням і повагою; здійснюється за допомогою правових (юридичних) гарантій реалізації прав та свобод поліцейських, що є сукупністю встановлених державою правових норм, правових способів і засобів, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються права і свободи особи та поновлюються порушені права. Особливого значення в цьому сенсі набувають гарантії захисту права на грошове забезпечення. Зокрема, О. А. Соколова зауважує, «щоб державний службовець не тільки при вступі на державну службу, а й надалі відповідав загальним і спеціальним вимогам за займаною ним посадою, держава зобов'язана забезпечити достатній рівень оплати його праці, тобто той рівень, який дає можливість забезпечити гідне існування як йому самому, так і членам його сім'ї» [9, с. 52]. Таким чином, недостатність правового регулювання гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення нівелює саму цінність права такого службовця на винагороду та цінність його свободи праці, права на гідність працівника тощо.

Беручи до уваги підходи науковців щодо розуміння сутності гарантій у праві [див., напр.: 10; 11] та різних гарантій прав працівників [див., напр.: 12; 13], доходимо думки, що гарантії захисту права поліцейських на грошове забезпечення – це сукупність правових і організаційно-правових засобів, способів та умов, за допомогою яких поліцейський та державні органи забезпечують реальне відновлення порушеного права на винагороду.

Зрозуміти сутність гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення у відповідності до чинного законодавства України можливо лише шляхом комплексного наукового осмислення мети, завдань та функцій таких гарантій. Зокрема, метою гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення є створення інституційно-організаційних та інших умов, за яких він може підтвердити та захистити право на винагороду за рахунок функціонування правозахисного механізму держави.

До основних завдань гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення в Україні слід віднести: 1) відновлення порушеного права поліцейського на винагороду за виконану ним роботу; 2) перегляд розміру грошового забезпечення поліцейського, що йому виплачується, та нарахування і виплата такому службовцю винагороди, що є достойною, відповідною його людській гідності; 3) усунення перешкод, що заважають поліцейському в повній мірі реалізувати власне право на винагороду; 4) забезпечення функціонування державного механізму захисту права поліцейського на гідну винагороду.

Що ж стосується функцій гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення, то в цьому контексті, зважаючи на позиції правників [див., напр.: 9, с. 54; 14, с. 141], доходимо думки, що базовою функцією цих гарантій є виключно захист права на винагороду службовця, однак, слід наголосити на тому, що досягнення мети вказаних гарантій та виконання ними захисної функції також безпосереднім чином пов'язано із забезпеченням реалізації права на грошове забезпечення та охороною цього права поліцейського.

Сформулювавши визначення, а також окресливши мету, завдання та функції гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення, вважаємо за можливе з'ясувати систему відповідних гарантій. Зважаючи на позиції учених [див., напр.: 15, с. 7-8; 16], а також, беручи до уваги положення чинного законодавства України, доходимо думки, що систему основних гарантій захисту права поліцейського на грошове забезпечення за ознакою їх загальної сутнісної природи складають такі групи гарантій:

- загально-соціальні, а саме: (а) економічні гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення, які займають важливе місце серед гарантій захисту права на винагороду та виявляються у наступному: закріплення Урядом розміру грошового забезпечення, що є достойним та може бути виплаченим

службовцям з урахуванням реальних економічних можливостей держави; фінансування інститутів захисту прав поліцейських, зокрема, й їх права на винагороду; (б) політичні гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення, що мають фундаментальне значення, адже виявляються у політико-правовому забезпеченні подальшого розвитку держави в якості правової та демократичної держави у напрямі людиноцентризму; створенні умов для подальшого розвитку соціальної держави, в якій людина, її життя та здоров'я тлумачаться в якості найвищої соціальної цінності; (в) ідеологічні гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення, які виявляються в правовій культурі й правосвідомості;

- спеціально-соціальні, а саме: (а) нормативно-правові гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення, які складають такі гарантії: закріплення права поліцейського на отримання грошового забезпечення, а також підстав і умов цієї винагороди; визначення чіткого (однозначного) порядку грошового забезпечення поліцейських; визначення обов'язків держави щодо забезпечення права поліцейського на грошове забезпечення; визначення обов'язків держави щодо захисту порушеного права поліцейського на грошове забезпечення; визначення юридичних наслідків за порушення права поліцейського на грошове забезпечення та/або не захищення такого права поліцейського; (б) інституційні гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення, до яких слід віднести: правозахисна діяльність суду; правозахисна діяльність керівників на службі; (в) процедурно-процесуальні гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення, серед яких слід назвати: процедури звернення до суб'єктів публічної адміністрації із заявами, в яких поліцейські просять розтлумачити норми законодавства про грошове забезпечення, звертаються із проханням усунути ті чи інші обставини практичної дійсності, що мають юридичне значення та унеможливають належну реалізацію ними права на отримання гідної винагороди за виконувану роботу тощо; процедури процесуального характеру, що виявляються в можливості поліцейського захистити порушене право на грошове забезпечення в судовому порядку (крім того, у разі вичерпання можливостей захисту порушеного права на національному рівні у службовця виникає право на звернення до процедур захисту відповідного права в рамках процедур Європейського суду з прав людини).

Висновки. На підставі викладеного можемо констатувати, що на сьогоднішній день гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення є спеціальним виявом гарантій захисту права працівника на винагороду. Ця позиція дозволяє дійти таких висновків: (1) поширення на поліцейського трудо-правових та інших гарантій захисту трудових прав працівників сприяє розширенню комплексу людиноцентристських засад, що наявні в трудовому праві, на розглядувану сферу. Вказане не дозволяє державі піддавати поліцейських трудовій експлуатації, що принижує їх людську гідність, а також зобов'язує належним чином забезпечувати та захищати право цих службовців на гідну винагороду за їх роботу; (2) оскільки реальне існування гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні ще досить далеке від належного, не в достатній мірі досконалими є й гарантії захисту права поліцейського на грошове забезпечення. Між тим, слід мати на увазі, що важливість роботи поліцейських, а також забезпечення високого рівня соціальної безпеки цих службовців обумовило створення та функціонування правового механізму захисту права поліцейських на гідну винагороду, метою якого є створення та підтримання на належному рівні оптимальних інституційно-організаційних та інших умов, за яких поліцейський може підтвердити та захистити право на грошове забезпечення всіма доступними для нього засобами і способами, що не ставлять під загрозу стан національної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Янушкевич О. І. До питання юридичних гарантій для працівників на час виконання державних або громадських обов'язків. *Право та інновації*. 2020. № 4(32). С. 26-31
2. Наливайко О. І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. Київ, 2002. 178 с.
3. Жернаков В. В. Реалізація соціально-економічних прав людини у законодавстві про працю України. *Кодифікація трудового законодавства України: стан та перспективи*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 25-26 черв. 2004 р.) / за заг. ред. В. С. Венедиктова. Харків: Вид-во НУВС, 2004. С. 51.
4. Витрук Н. В. О юридических средствах обеспечения реализации и охраны советских граждан. *Правоведение*. 1964. № 4. С. 32-37.
5. Пижова М. О. Щодо класифікації юридичних гарантій реалізації прав на справедливу оплату праці. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2020. № 2(40). С. 127–133.

6. Арсентьева О. С. Реалізація інтересів працівників в рамках системи соціального партнерства на етапі реформування трудового права України. *Форум права*. 2010. № 2. С. 15–19.
7. Марушева О. А. Поєднання централізованого та локального правового регулювання внутрішнього трудового розпорядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2013. 202 с.
8. Панченко М. В. Правовий механізм забезпечення гідної праці державних службовців України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 455 с.
9. Соколова О. А. Особливості оплати праці державних службовців у сучасних умовах: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Сєверодонецьк, 2017. 221 с.
10. Гуренко М. М. Розвиток політико-правової думки про гарантії прав і свобод людини та громадянина: моногр. Київ: Логос, 2002. 252 с.
11. Магновський І. Й. Юридичні гарантії – правові засоби максимального здійснення прав і свобод особистості. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2002. № 3. С. 45–53.
12. Кохан Н. В. Гарантії трудових прав працівників та шляхи їх удосконалення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2008. 20 с.
13. Одовічена Я. А. Гарантії у сфері зайнятості. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 128–132.
14. Яцкевич І. І. Поняття та ознаки юридичних гарантій у трудовому праві України. *Публічне право*. 2014. № 3 (15). С. 137–144
15. Рабінович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень). Харків: Право, 1997. 64 с.
16. Сопілко І. М. Питання класифікації гарантій прав і свобод людини і громадянина. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/1232>